

OFFICIAL PRESS RELEASE

7 Ma'asi 2017

Tu'utu'uni ki he Fokotu'utu'u Ngāue Fakapa'anga

'I he fakataha ko ia 'a e Poate e kau Talēkita 'a e Pangikē Pule Fakafonua 'o Tongá, 'i he 'aho 3 'o Ma'asi 2017, na'e tali e tu'utu'uni fakapangikē ke kei hokohoko atu ai pē 'a e ngaahi tu'utu'uni fakangāue lolotongá, ke faka'ai'ai 'aki mo pāotoloaki 'a e ngaahi ngāue faka'ekonōmika 'a e fonuá. Ko e ngaahi tu'utu'uni eni:-

- a. Ke kei hoko atu pe hono ta'etotongi tupu 'a e pa'anga ngāue 'a e ngaahi pangikē (Exchange Settlement Account) 'oku fakahū 'i he Pangikē Pulé;
- e. Ke 'oua e toe mā'ulalo hifo he pēseti 'e 80 'o e lahi e ngaahi nō 'oku tukuatu 'ehe ngaahi pangikē 'o fakahoa ki he lahi 'o 'enau ngaahi fakahū pa'angá (loan/deposit ratio);
- f. Ke hiki hake e lahi 'o e pa'anga 'a e ngaahi pangikē fakakomesiale, 'oku tu'utu'uni fakalao ke tauhi 'i he Pangikē Pulé (Statutory Reserve Deposit) 'i he pēseti 'e 10 'o kamata 'i Siulai 2017; pea
- h. Ke tu'uma'u pē 'a e fakaámu ki he hikihi e totongi 'o e ngaahi koloá 'i he pēseti 'e 5 'i he ta'u.

Na'e fakahā 'e he Kōvana 'o e Pangikē Pulé, Sione Ngongo Kioa, na'a nau vakai ai ki he lelei ange 'a e ngaahi ngāue faka'ekonōmika fakalotofonuá 'o tokoni ia ki he fakafuofua 'a e Pangikē Pulé 'e mālohi e tupu 'a e tu'unga faka'ekonōmika 'i he 2016/17. Na'e kake 'a e pa'anga talifaki 'i mulí (foreign reserves) ki he \$378.8 'i he faka'osinga 'o Tisemá pea 'oku fakafuofua 'e kei 'i he tu'unga fakafiemālie ai pē. 'Oku fe'unga 'a e tu'unga 'o e pa'anga talifaki pea mo e māhina 'e 9.8 'o e koloa hū mai mei mulí (imports), 'a ia oku kei mā'olunga 'aupito ange eni 'i he tu'unga fe'unga 'oku fiema'u 'e he Pangikē Pulé, 'a ia ko e māhina 'e 3 ki he 4 'o e koloa hū mai mei mulí. 'Oku kei mā'olunga pē mo e hikihi 'o e totongi koloa fakata'ú, 'a ia ne hiki 'aki e peseti 'e 6.7 'i he faka'osinga 'o e ta'ú ki Tisemá. 'Oku makatu'unga eni mei he ngaahi totongi tute fo'ou ne fakahoko 'i Siulai 2016, si'isi'i ange 'a e lahi 'o e kava-Tongá 'i he māketí (supply shortage) pea mo e fetōkaki 'i he lahi 'o e ngaahi koloa fakalotofonuá 'i he maketí (supply), 'a ia 'oku ne fakatupunga 'a e kake 'i he totongi koloa fakalotofonuá. 'Oku fakafuofua 'e he Pangikē Pulé, 'e toki holo 'a e hikihi fakata'u ki he totongi fakalukufua 'o e koloá ki he 'avalisi ko e peseti 'e 2 'i he ta'u fakapa'anga ka hokó.

Na'e kei mālohi mo fai fatongia lelei pē 'a e ngaahi pangikē fakakomēsialé, fakafiemālie 'a 'enau tu'unga tupú (profitability) pea pehē ki he kei 'i he tu'unga mā'ulalo pe 'a e ngaahi nō 'oku palopalemá. 'Oku kei fu'u lahi pē mo e ngaahi pa'anga ngāué 'a e ngaahi pangikē (excess liquidity), makatu'unga mei he lahi ange 'a e tupu 'i he pa'anga tipōsití 'o fakafehoanaki mo e tupu 'i he pa'anga nō kuo tuku atú. Na'e kei mā'ulalo pē 'a e peseti 'o e ngaahi nō, 'o fakahoa ki he lahi 'o 'enau fakahū pa'angá 'a ia ne holo ki he peseti 'e 74.5 'i Tisema 2016. Na'e tokoni 'a e holo 'a e totongi tupu ki he ngaahi nō (weighted average lending rate) ki he tupu fakata'u peseti 'e 17.1 'i he ngaahi nō mei he ngaahi pangikē.

'E kei hokohoko atu ai pē 'a e tokanga 'a e Pangikē Pulé ki hono siofi mo muimui'i ofi e ngaahi fakalalakaka faka'ekonōmika fakalotofonuá mo tu'apule'angá, tokangaekina 'enau ngaahi fokotu'utu'u ngāue fakapa'angá ke pukepuke e ma'uma'uluta 'a e tu'unga fakapa'angá pea mo langa hake ha sisitemi fakapa'anga 'oku malu mo lelei.

Ki ha ngaahi fakamatala fakaikiiki kātaki 'o fakafetu'utaki ki he:

Va'a/Tafa'aki 'Ekonōmika

Telefoni: (676) 24 057

Telefoni hiki tatau (Fax): (676) 24201

'Imeili: nrbt@reservebank.to